

LITERATUUR

- Overledenen naar doodsoorzaak, leeftijd en geslacht. Jaargangen 1931-1979. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg.
- DONNAN, S.P.B. en P.M. LAMBERT (1976) *Population trends* 5, 26.
- HOOGENDOORN, D (1976) *Ned. T. Geneesk.* 120, 115.

- VALKENBURG, C. T. VAN (1957) *Geschiedenis van het Nederlandsch Tijdschrift voor Geneeskunde gedurende de tweede halve eeuw van zijn bestaan*. Bohn, Haarlem.
- World health statistics annual, 1967-1980. WHO, Genève.

November 1981

BRIEVEN AAN DE REDACTIE

Echinokokkose in Nederland

F. VAN KNAPEN¹, A. R. VERDONK² EN J. H. FRANCHIMONT³

Inleiding

Echinokokkose bij de mens in Nederland is een infectieziekte die voornamelijk wordt gezien bij in Nederland geïmmigreerde buitenlandse werknemers, meestal afkomstig uit landen rondom de Middellandse Zee. In een aantal gevallen betreft het Nederlanders die wellicht de infectie opgelopen hebben in de periode voor 1940 waarin echinokokkose in Nederland nog regelmatig werd aangetoond, daar zij allen ouder zijn dan 60 jaar (VAN KNAPEN e.a. 1976). De cyclus van *Echinococcus granulosus* via honden of vossen (volwassen lintworm) en landbouwhuisdieren bestaat nog steeds in Nederland; waarschijnlijk betreft het hier overwegend stammen van *E. granulosus* die niet besmettelijk zijn voor de mens (SMYTH en SMYTH 1964). In dit bericht wordt melding gemaakt van echinokokkose bij de mens in de periode 1976-1980 en het voorkomen van echinokokkose bij landbouwhuisdieren in 1979, in Nederland.

Onderzoekmethoden

Serologische diagnostiek van echinokokkose bij de mens is grotendeels gecentraliseerd in het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid, waar de positieve serologische uitslagen van elders verricht onderzoek (streeklaboratoria) in de regel worden geverifieerd. Het onderzoek geschiedt met behulp van de immunofluorescentiemethode, de complementbindingsreactie (RUITENBERG e.a. 1974) en immuno-elektroforese (VAN KNAPEN en LIMPER 1979). Bij de patiënten bij wie het serologische onderzoek positief uitviel (ten minste één positieve uitslag van de immunofluorescentieproef), werd door middel van enquêteformulieren getracht nadere informatie in te winnen. Gevraagd werd onder meer naar bevestiging van de diagnose door chirurgisch en (of) pathologisch-anato-

misch onderzoek, de plaats van de kyste, de herkomst van de patiënt en contact met honden. Bij de nadere beoordeling werden alleen de gegevens gebruikt van patiënten bij wie op grond van de resultaten van de enquête of door de bevestiging met immuno-elektroforese de diagnose echinokokkose aannemelijk was. Gegevens over het voorkomen van echinokokkose bij slachtdieren, gebaseerd op macroscopisch onderzoek dat plaatsvindt bij de keuring van slachtdieren in het abattoir, werden verstrekt door de Veterinaire Hoofdinspectie (dr. W. Edel).

Resultaten en beschouwing

In totaal werden in de periode 1976-1980 2408 serummonsters van patiënten op vermoeden van echinokokkose ingestuurd voor onderzoek. Bij 194 patiënten, van wie 45 (23%) de Nederlandse nationaliteit hadden, was de uitslag van het serologische onderzoek positief. Bij 43 patiënten werd met behulp van immuno-elektroforese en (of) enquête de diagnose echinokokkose bevestigd. Van deze patiënten waren 41 afkomstig uit het Middellandse-Zeegebied, 2 waren Nederlanders (tabel 1). Van een Nederlander, geboren in 1905, ontbraken nadere gegevens; de andere, geboren in 1922, woonde vrijwel zijn hele leven in Indonesië. Deze gegevens stemmen overeen

TABEL I
ECHINOKOKKOSE BIJ DE MENS IN NEDERLAND, 1976-1980

Onderzoek	Nationaliteit	Aantal (%)
Serologische uitslag positief	niet-Nederlandse	149 (77)
	Nederlandse	45 (23)
Chirurgisch, path.-anat. onderzoek, of immuno-elektroforese	niet-Nederlandse	41 (95)
	Nederlandse	2 (5)

¹Dierenarts-parasitoloog, hoofd Afdeling Parasitologie, ^{2,3}medewerkers van de Afdeling Parasitologie van het Rijks Instituut voor de Volksgezondheid, Bilthoven.

TABEL 2
ECHINOKOKKOSE BIJ LANDBOUWHUISDIEREN IN NEDERLAND,
1979 (GEGEVENS VERSTREKT DOOR DE VETERINAIRE HOOFD-
INSPECTIE)

Dier	Aantal gevallen	Percentage van de geslachte dieren
Rund	6011	0,63
Kalf	22	0,0021
Varken	220	0,00017
Paard	3	0,02
Schaap	9	0,0013

met eerdere waarnemingen uit de periode 1971-1975 (VAN KNAPEN e.a. 1976), toen echinokokkose ook overwegend gezien werd bij buitenlandse werknemers (die de chronische infectie meegenomen hebben uit de echinokokkose-endemische gebieden waar ze vandaan komen) en bij een klein aantal Nederlanders, meestal van oudere leeftijd.

Gegevens over echinokokkose bij landbouwhuisdieren staan in tabel 2 vermeld. In vergelijking met de gegevens uit 1973 (VAN KNAPEN e.a. 1976) zien we een geringe toeneming van het aantal gevallen bij runderen en kalveren samen van 2% naar 0,3%. Opmerkelijk is dat het percentage bij volwassen runderen aanzienlijk hoger is dan bij kalveren, namelijk 0,67. Bovendien blijkt bij onderzoek in het RIV dat van de ingestuurde echinococcusblazen van runderen circa de helft fertiel en dus infectieus is. Bij andere diersoorten komt de infectie sporadisch voor, maar

DISCUSSIE EUTHANASIE

Hoewel ik had gehoopt dat men langzamerhand genoeg zou hebben van zeuren over euthanasie, waardoor een definitief uiteenvallen in twee partijen zou kunnen worden voorkomen, blijkt zulks ijdel te zijn. Alsof niet alle argumenten die men pro en contra in het veld kan brengen al talloze malen – in o.a. *Medisch Contact* – naar voren zijn gebracht, is ons Tijdschrift nog eens aan een nieuwe discussie begonnen en nodigt ons als lezers uit om nog eens mee te doen (LEENEN en RASKER 1982). Zelfs worden wij aangespoord om „casuïstische schetsen” toe te zenden. Dat begrijp ik niet. Wat schieten we nu op met nog eens een parade van schrijvende gevallen. Hoe schrijvend een geval is en welke oplossing men er voor wil geven, hangt immers toch altijd weer af van de mentaliteit van degene die er mee te maken krijgt.

Laat ik dan toch maar een voorbeeld geven. Onlangs werd ik betrokken bij de behandeling van een 14 à 15-jarig meisje met de ziekte van Albright. De verwijzende collega had wel over misvormingen gesproken, maar wat ik te zien kreeg was dusdanig dat ik even, althans voor mijn gevoel, terugdeinsde toen

het feit dat ook schapen nog geïnfecteerd zijn met een waarschijnlijk voor de mens pathogene echinococcus-stam (SMYTH en SMYTH 1964) duidt op het grote belang dat aan een effectieve vleeskeuring moet worden gehecht.

Streng naleving van de wettelijke bepalingen op destructie van organen waarin echinococcus wordt aangetroffen en op het onrechtmatige gebruik van ongekeurd of afgekeurd slachtafval als voedsel voor honden is van grote betekenis bij de preventie van de ziekte. In dit verband is mede van belang het advies van de Organisation Internationale d'Epizootique om aan de import van honden uit endemische gebieden, hetgeen ook naar Nederland gebeurt, strenge voorwaarden te verbinden.

LITERATUUR

- KNAPEN, F. VAN, E. J. RUITENBERG en S. O. PANGGABEAN (1976) *Ned. T. Geneesk.*, 120, 1264.
- KNAPEN, F. VAN en L. LIMPER (1979) *Diagnostiek van echinococcose met behulp van de immunoelectrophorese*. Rapport nr. 3/80 Path. Rijks Instituut voor de Volksgezondheid, Bilthoven.
- RUITENBERG, E. J., S. O. PANGGABEAN en J. F. SLUITERS (1974) *Ervaringen met twee serologische methoden ten behoeve van de serodiagnostiek van echinococcosis bij de mens*. Berichten uit het RIV 1974, bl. 208. Rijks Instituut voor de Volksgezondheid, Bilthoven.
- SMYTH, J. D. en M. M. SMYTH (1964) *Parasitology* 54, 493.

Februari 1982

ik de box, waar het maximaal mismaakte meisje was opgenomen, binnentrad. Zoals dat gaat, was ik na korte tijd al aardig gewend en na enkele dagen begreep ik waarom al degenen die met haar tot dan toe te maken hadden (familieleden, verpleging, kinderarts, orthopeed) buitengewoon op haar gesteld waren. Eenmaal trof ik de vrij jonge ouders op bezoek aan en ik was verrast door de harmonie die er uitging van deze drie te samen, en hetzelfde, maar weer op een andere manier, was het geval toen er een kalm zusje bij haar zat. Bij de laatste opname was er weer ernstige dyspnoe en aritmie (beide samenhangend met de extreme thoraxmisvorming; maar ook armen en benen en hoofd waren belangrijk misvormd) en ook pijn bij slikken. Na enige symptomatische maatregelen ging het weer wat beter en zei het meisje opgewekt en vol vertrouwen, met haar eigenaardige hese stem: „Ik kom er wel weer doorheen.” Men moet er niet aan denken wat er zou gebeuren indien in zo'n situatie euthanasie zelfs maar genoemd zou worden. Zulks zou echter makkelijk het geval kunnen zijn wanneer het meisje opgenomen zou worden in een